

АУДИТ ЯК СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА НАУКА

У сучасній вітчизняній практиці, нормативних документах та теоретичних уявленнях аудит (аудиторська діяльність) ідентифікується, як комплекс правових, організаційних і методичних положень, що формують відповідну систему, яка забезпечує незалежну, професійну оцінку фінансової звітності суб'єктів господарювання. Проте аудит як системне соціальне явище має описуватися теорією, що більше корелює з сучасними соціально-економічними теоріями. Цьому більше відповідає розуміння аудиту як складової сталого розвитку, компоненту інтегрального управління та соціально-економічного інституту.

Про інститут аудиту або необхідність застосування «інституціональної методології» [1] в дослідженнях з аудиту заявляє більшість вчених. Такий підхід є цілком закономірним, виходячи з визнання інституціональних доктрин в сучасних соціальних і економічних науках, нагородження вчених-інституціоналістів Комітетом присудження премії з економіки на честь Альфреда Нобеля, широкої обізнаності з цією теорією на практиці.

В інституціональній теорії термін «інститут» пов'язують із поняттям «зовнішня норма», оскільки останнє поняття фактично застосовується в практиці спільної діяльності. Є два види норм: правові та умовні правила. Інститут – це і є фактично діюча рефлексивна норма і ніщо інше [2, с. 79].

Поняття «інститут» з'явилося в соціології і стосується соціальних конструкцій. Далі вчення про інститути проникає в усі сфери, які стосуються соціального життя, зокрема і в економіку. Соціологія не випадково згадується у дослідженні сутності аудиту, оскільки низка вчених на основі використання досвіду зарубіжних колег і власних напрацювань вказували, що бухгалтерський облік та аудит мають повне право називатися соціальною наукою. Поділяючи їхню думку, все ж вимагає доказів припущення про те, що аудит, впливаючи на економічний соціум, є інститутом, який самостійно функціонує в рамках загальної системи економічних відносин.

Якщо характеризувати аудит навіть з точки зору примітивної, технічної його складової, то годі й шукати, мабуть, більш складної системи дій, яка передбачає комплекс операцій від оцінки елементів

господарського життя до наскрізного документального підтвердження фінансової звітності. А в умовах підвищення економічної обізнаності представників соціуму, розвитку корпоративного бізнесу, знову-таки, суттєвому контролю підлягає і власне аудиторська діяльність. Важливим є те, що будь-яке явище, яке має соціальне значення, тобто так чи інакше пов'язане зі спільною діяльністю, з намірами та очікуваннями людей, що беруть у ній участь, не можна описати і причинно пояснити, оминаючи інститути [3, с. 81].

Отже, якщо розглядати аудит як соціальне явище і соціальну науку, то навіть виключно з позицій соціології він має право називатися інститутом. Характеристики, якими наділяють інститути і соціологія, і економіка, ні в чому не суперечать сутності аудиту і безпосередньо характерні для нього.

І економічна, і соціальна наука розглядає життєдіяльності суспільства як широке всеохоплююче інституційне середовище. У ньому інститути формуються для задоволення тих чи інших потреб, для усунення дискомфорту, для гармонії, сталого розвитку суспільства.

Інститут аудиту відповідає усім головним ознакам, а отже, претендує на окрему ідентифікацію в соціальному інституційному середовищі. Чи можна було говорити про інститут аудиту до ХХ століття? Швидше ні, ніж так. Аудит як явище не пройшов до того шляху інституціоналізації. Інституціоналізація – це процес, у ході якого соціальні практики стають досить регулярними і довготривалими, так що їх можна представити як інститути. Проте, очевидно, що уже у 2-ій половині ХХ століття інституціоналізація аудиту відбулася і наявність соціально-економічного інституту аудиту потребує відображення в його теорії (тут і далі вживатиметься термін «інститут аудиту», хоча правильно використовувати «соціально-економічний інститут аудиту»).

Отже, інститут аудиту зароджувався і відбувся для задоволення важливих соціальних і економічних потреб. Він дав можливість членам суспільства задовольняти потреби у необхідній для прийняття рішень інформації. Вона надається користувачам в особливий спосіб – незалежним професіоналом із професійним поясненням. То чи є те, що відбулося на практиці і знайшло відображення в теорії аудиту, підставою для того, щоб можна було говорити про інституціональну теорію аудиту?

Інформаційні джерела

1.Рядська В. В. Інституціональна парадигма аудиту в Україні: сучасний стан та напрямки розвитку. Проблеми економіки. 2014. № 2. С. 138-143.

2. Введение в институциональную экономику : учебное пособие / Под ред. Д. С. Львова. М. : Издательство «Экономика», 2005. 639 с.

3. Соціологія : посібник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. В. Г. Городяненка. К. : Видавничий центр «Академія», 1999. 383 с.

УДК 657

Ю.В. Пацкань, здоб. PhD (*ДТЕУ, Київ*)

К.О. Назарова, д-р екон. наук, проф. (*ДТЕУ, Київ*)

ФОРЕНЗІК-ДІАГНОСТИКА – ІННОВАЦІЙНИЙ ВЕКТОР СУЧАСНОГО АУДИТУ

Воєнний стан України вимагає нових підходів до ефективного управління в умовах перманентної нестабільності за рахунок зростання ризиків різної етимології. Але таке управління напряму залежить від його якості інформаційного забезпечення. Значною, суттєвою мірою від результатів аудиту (як зовнішнього, так і внутрішнього) та форензик-діагностики. Окреслені воєнні умови, реалізація низки ризиків нового історичного та економічного етапу розвитку України вимагає від науковців і практиків пошуків нових підходів до поєднання потужних антиважелів такої нестабільності в діяльності суб'єкта господарювання, якими можуть стати форензик-діагностика та аудит діяльності суб'єкта господарювання.

Актуальність форензик-діагностики обумовлена інноваційністю та практичним спрямуванням дуального поєднання форензик-діагностики та аудиту діяльності (внутрішнього, зовнішнього) суб'єктів господарювання різних сфер національної економіки в умовах воєнного стану, з прогностичним спрямуванням на повоєнне відновлення України.

Форензик-діагностика – інноваційний та високо затребуваний комплекс аудиторських послуг, який набуває особливої актуальності в умовах воєнного стану та відновлення після нього.

В центрі форензик-діагностики – корпоративні розслідування (т.зв. внутрішньокорпоративна фінансова розвідка), спрямовані на виявлення ризиків та наслідків дій з ознаками обману, шахрайства та корупції.

Зазначений напрям дослідження передбачає розробку та впровадження комплексу аудиторських, аналітичних та інших супутніх процедур на основі ризик-орієнтованого підходу, спрямований та виявлення саме тих сфер діяльності суб'єкта